

Přednáška č.8

Důchodové systémy

Obecná charakteristika důchodových systémů

Hlavními faktory pro změny důchodových systémů:

- demografické změny
- změna sociálních hodnot
- náklady systému

Hlavním cílem změn:

- poskytnout adekvátní sociální ochranu občanů ve stáří
- stimulace nebo alespoň nebránění ekonomickému růstu

Obecná charakteristika důchodových systémů

Používané systémy důchodového zabezpečení v ekonomicky rozvinutých zemích jsou třípilířového charakteru:

- První pilíř - státem garantovaná penze
- Druhý pilíř – kapitálově financovaný
- Třetí pilíř - soukromé aktivity občanů (komerční životní pojištění,)

Obecná charakteristika důchodových systémů

Kriteria pro uspořádání důchodových systémů:

- Státní garance
- Osobní rozsah systému
- Účast osob
- Financování
- Vztah příspěvků a dávek
- Dávková konstrukce
- Solidarita
- Daňová úprava
- Správa systému

Obecná charakteristika důchodových systémů

Používaná uspořádání v důchodových systémech

Kritérium	Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3	Varianta 4
Státní garance	ano	ano	ano	ne
Osobní rozsah	všichni výdělečně činní	všichni výdělečně činní	všichni výdělečně činní	skupiny osob podle zaměstnání
Účast osob	povinná	povinná	povinná	dobrovolná
Financování	průběžné	průběžné	kapitálové	kapitálové
Vztah příspěvků a dávek	dávkově definované	dávkově definované	příspěvkově definované	příspěvkově i dávkově definované
Výše dávek	pevná částka nebo závislá na předchozím výdělku a době pojištění	závislá na výši zaplacených příspěvků a době dožití	závislá na výši zaplacených příspěvků	závislá na výši zaplacených příspěvků
Solidarita	mezigenerační a příjmová	mezigenerační	žádná	žádná
Daňová zvýhodnění	ano	ano	ano	ano
Správa systému	státní, popř. veřejná	státní, popř. veřejná	soukromá	soukromá

Pramen: Důchodová reforma, MPSV ČR, 2000

Obecná charakteristika důchodových systémů

Přehled „pilířů“ podle EU a Světové banky

	1. pilíř	2. pilíř	3. pilíř	4. pilíř
EU	Varianta 1 nebo varianta 2	Varianta 4	Individuální zabezpečení	-
Světová banka	Varianta 1 nebo varianta 2	Varianta 3	Varianta 4	Individuální zabezpečení

Pramen: Důchodová reforma, MPSV ČR, 2000

Současný stav penzijního systému České republiky

- založen na bázi systému PAYG
- bude stoupat míra závislosti populace v důchodovém věku na populaci pracující
- PAYG systém byl v 90. letech podroben některým drobným reformám
- stávající český penzijní systém má problém vyrovnat se silnými demografickými tlaky

Současný stav penzijního systému České republiky

Finanční rovnováha veřejného PAYG systému v letech 1994-2000 (v % / HDP):

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Příjmy	8,3	8,2	8,1	8,4	8,3	8,4	8,6
Výdaje	7,1	7,5	7,8	8,8	9,0	9,4	9,5
Rovnováha	1,2	0,7	0,3	-0,5	-0,7	-1,0	-0,9
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Příjmy	7,4	7,8	7,9	8,5	8,4	8,4	
Výdaje	7,5	8,5	8,5	8,1	8,1	8,3	
Rovnováha	-0,1	-0,7	-0,7	0,4	0,3	0,1	

Zdroj: Vlastní výpočty, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Současný stav penzijního systému České republiky

Základní charakteristika hodnot PAYG systému vůči HDP

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Příspěvková míra (% hrubé mzdy)	27,2	27,2	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0
Míra závislosti (důchodci / pracující populace v %)	47,6	49,1	48,2	50,7	51,7	54,4	55,7
Míra náhrady (% hrubé mzdy)	44,4	43,8	43,5	45,3	45,9	45,2	44,3
Míra náhrady (% čisté mzdy)	57,2	56,6	56,0	58,3	59,0	58,2	57,2
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Příspěvková míra (% hrubé mzdy)	26,0	26,0	26,0	28,0	28,0	28,0	
Míra závislosti (důchodci / pracující populace v %)	54,7	54,1	54,7	55,8	55,5	55,6	
Míra náhrady (% hrubé mzdy)	45,2	42,2	41,0	39,8	39,9	39,6	
Míra náhrady (% čisté mzdy)	58,0	54,2	52,6	51,0	51,1	50,8	

Zdroj: Vlastní výpočty, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Současný stav penzijního systému České republiky

Částečné reformy 90. let

- v roce 1995 byl přijat nový zákon o důchodovém pojištění
- zavedení postupného zvyšování důchodového věku
- zrušeny výhody některých povolání
- vyšší postihy za předčasný odchod do důchodu
- dodatky z roku 1997 snížily zhodnocení mzdové báze pro nepřispěvkové období pro studenty a zpřísnily pravidla pro indexaci
- 2001 byly dále posíleny postihy za předčasný odchod do důchodu

Penzijní systém Německa

- Německo patří mezi zakladatele novodobého sociálního pojištění
- Třípilířový důchodový systém
  - I pilíř tvoří tzv. systémy dle pravidla
    - zákonné důchodové pojištění se třemi oblastmi
    - pojištění státních úředníků
    - důchodové pojišťovací systémy pro podnikatele a svobodná povolání
  - výše příslušného důchodu závisí na výšce příspěvkově povinného příjmu, který pojištěnec dosáhl, a době povinnosti být pojištěn

Penzijní systém Německa

II. pilíř tvoří podnikové připojištění, které platí podnikové pojišťovací systémy

- různé formy podnikového pojištění pro pracovníky privátní sféry,
- dodatečné pojištění pro zaměstnance veřejné sféry.
- úlohou druhého pilíře je poskytovat doplňující příjem v důchodovém věku
- tzv. systém účetních rezerv

Penzijní systém Německa

III. pilíř privátní pojištění

- jsou podporovány různé formy soukromého pojištění, výdaje na toto pojištění jsou daňově uznatelné

Penzijní systém Velké Británie

Důchodový systém dvoupilířový - skládá ze státní složky a z privátní složky

I. pilíř důchodového zabezpečení — Státní důchody

- VB má jeden z nejnižších podílů státních důchodů v Evropě
- Státní systém se skládá ze dvou složek, z plošné dávky a dávky odvozené z výdělků.
- Tyto dávky se vyplácejí pouze zaměstnancům a ne osobám samostatně výdělečně činným

Penzijní systém Velké Británie

II. pilíř důchodového zabezpečení — Soukromé penzijní fondy

- Nejpropracovanější důchodový systém v Evropě (95 % pracujících)
- Z hlediska řízení a kontroly lze fondy ve Velké Británii rozdělit na dvě skupiny:
  - podnikové (korporativní) fondy
  - oddělené (segregované) fondy
- Regulace investic fondů je do značné míry pouze rámcová
- Fondy musí investovat obezřetně, respektovat zájmy pojištěnců.
- Většina penzijních schémat ve Velké Británii je dávkově definovaná

Penzijní systém Polska

- Polský důchodový systém je založen na třech základních pilířích:
  - I. pilíř - reformovaného důchodového systému je povinný; jedná se o příspěvkově určený průběžný systém s osobními fiktivními účty.
  - II. pilíř - je rovněž povinný, který je spravovaný penzijními fondy
  - III. pilíř plní úlohy dobrovolného zabezpečení na období důchodového věku a je rovněž spravován penzijními fondy
- Stát garantuje vyplácení minimální penze po dosažení důchodového věku
- Celkové odvody tvoří více než 32 % hrubé mzdy

Penzijní systém Polska

Výsledky realizované polské důchodové reformy:

- vysoká koncentrace trhu v rámci II. Pilíře
- obliba kapitálové formy spoření
- fondy s největším počtem účastníků neměly velký základní kapitál oproti fondům s menším počtem účastníků

Penzijní systém Maďarska

- Maďarský důchodový systém je koncipován jako třípilířový
  - I. pilíř - základem se stal částečně zreformovaný, dávkově definovaný a průběžně financovaný systém
  - II. pilíř - fondový, financovaný v rámci povinných odvodů
  - III. pilíř je dobrovolné penzijní spoření

Penzijní systém Maďarska

Výsledky realizované reformy penzijního systému:

- již od začátku reformy byl trh v rámci II. pilíře silně koncentrován
- tři roky po reformě byl trh nasycen a rozdělen
- do PAYG se vrátila pouze zanedbatelná část účastníků